

ПЕРЕДМОВА

Творча спадщина Т. Г. Шевченка — геніального українського народного поета, художника, мислителя, революційного демократа — увійшла до скарбниці найцінніших надбань світової культури. Його безсмертні твори перекладено мовами народів Радянського Союзу, мовами народів багатьох країн світу. Інтерес до творчості Т. Г. Шевченка, до його сповненого героїзму життя зростає з кожним роком не тільки в СРСР, а й далеко за межами нашої країни. Дедалі більше загострюється боротьба навколо творчої спадщини великого поета й художника. На ідейній основі марксистсько-ленінської методології зросло радянське шевченкознавство, яке, розвиваючи кращі традиції прогресивних дослідників творчості Шевченка дожовтневого часу, визначило видатну роль поета-революціонера в історії визвольного руху народів царської Росії, основоположне значення його полум'яної творчості в новій українській літературі і в образотворчому мистецтві, дало оцінку його філософських, суспільно-політичних, історичних, естетичних поглядів, що сформувалися у нерозривному зв'язку з ідеологією російських революційних демократів.

Шевченківський словник є своєрідним підсумком розвитку шевченкознавства. Він містить багатосторонні відомості про життя, творчість і революційну діяльність Т. Г. Шевченка — поета й художника, висвітлює широке коло питань і явищ, що стосуються відображення його життя і творчості в літературі та мистецтві, а також вшанування й увічнення його пам'яті. Науково-редакційну підготовку видання здійснили Головна редакція Української Радянської Енциклопедії та Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР.

Статті, вміщені в цьому виданні, тісно пов'язані між собою, взаємопідпорядковані системою посилань. про що докладніше сказано в поясненні «Як користуватися Шевченківським словником». Видання відкриває вступна стаття «Тарас Григорович Шевченко», що ознайомлює читача з соціально-історичними умовами, за яких розвивався творчий геній Шевченка, накреслює основні віхи його життя і водночас шляхом посилань допомагає читачеві перейти до інших матеріалів, зокрема до проблемних статей, які характеризують основні риси світогляду й творчості поета.

Широко і, по можливості, повно подано відомості про літературну та художню творчість Т. Г. Шевченка. Вміщено окремі статті про кожний його літературний твір і більшість мистецьких творів. Ці статті щільно пов'язані з методологічними літературо- та мистецтвознавчими статтями («Метод творчий Шевченка-письменника», «Метод творчий Шевченка-художника»), з статтями, присвяченими окремим видам творчої спадщини поета і художника («Поезія Т. Г. Шевченка», «Акварелі Т. Г. Шевченка»). Матеріали словника всебічно показують роль Т. Г. Шевченка в становленні й розвитку нової української літератури, критичного реалізму в українському образотворчому мистецтві. Провідне місце в матеріалах словника належить висвітленню ідеї дружби та єднання українського і російського народів. Широко показано ідейні та творчі зв'язки Т. Г. Шевченка з прогресивними діячами російської культури і вплив їх на творчість поета й художника. Висвітлено історію перекладання творів поета російською мовою та іншими мовами народів світу.

У словнику вміщено багато статей, що відображають зв'язки творчості Т. Г. Шевченка з літературами та мистецтвом усіх народів Радянського Союзу. Серед статей цього циклу є оглядові статті («Росій-

ська література і Т. Г. Шевченко», «Грузинська література і Т. Г. Шевченко» та ін.), а також біографічні статті — про дослідників, перекладачів, художників та інших діячів культури братніх народів СРСР, які зробили вагомий внесок у вивчення та популяризацію творчості Т. Г. Шевченка.

Марксистсько-ленінські принципи інтернаціоналізму лежать і в основі поданих у словнику численних матеріалів про відображення життя й творчості Т. Г. Шевченка в літературах зарубіжних країн, про діячів прогресивної культури різних народів, які перекладали твори поета або є авторами праць чи художніх творів, присвячених українському поетові.

Велику увагу приділено в цій праці висвітленню питання про значення народної творчості для всієї літературної і мистецької діяльності Т. Г. Шевченка, і, навпаки, — впливу його літературної та мистецької спадщини на народну творчість. В окремих статтях словника подано відомості про осіб з оточення Т. Г. Шевченка, про історичні і літературні персонажі, які згадуються в творах письменника.

Значну увагу приділено відображенню життя й творчості Т. Г. Шевченка в мистецтві. Вміщено статті про митців (художників, режисерів, акторів, композиторів), чия творчість пов'язана з Т. Г. Шевченком і про мистецькі колективи, в репертуарі яких широко представлена шевченківська тематика.

Статті містять критику ворожих концепцій у шевченкознавстві, дають відсіч усім спробам викривляти й фальсифікувати творчість поета, своїм змістом спрямовані проти ідеології українського буржуазного націоналізму, великодержавного шовінізму, перекручень з боку клерикалів, усіляких вульгаризаторів, проповідників «класового миру». Шевченківський словник — багатоілюстроване видання, в якому подано репродукції багатьох малярських творів Т. Г. Шевченка, а також творів на шевченківські теми радянських і дореволюційних художників, скульпторів, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Серед ілюстрацій — автографи творів поета, фото видань його творів багатьма мовами народів світу. Вміщено також карти й велику кількість фото місць перебування Т. Г. Шевченка. Всього подано близько 1000 ілюстрацій, зокрема 63 ілюстраційні таблиці на вклейках, з яких 20 — кольорові.

Це універсальне довідкове видання про Т. Г. Шевченка є спільною працею великого колективу — майже 500 авторів, серед них близько ста авторів — з Москви, Ленінграда, з усіх братніх республік Радянського Союзу. В обговоренні переліку статей словника, редагуванні та рецензуванні статей взяли участь співробітники багатьох наукових установ, вищих навчальних закладів, музеїв Т. Г. Шевченка та окремі фахівці. Редакційна колегія висловлює щире подяку всім організаціям і особам, які своєю безпосередньою участю в написанні статей, порадами й зауваженнями допомогли створенню цього словника.